

Arantxa Urretabizkaiaren poesiaren irakurketa

Jon KORTAZAR

1. Zerbait esateko era erraz eta atsegina

Euskal literatura 72 liburuan argitaratu zuen A. Urretabizkaiak (bibliografia zaleentzako oharra, orduan: Urretavizcaya) bere lehen poema liburua: *San Pedro bezperakoen ondorenak*. Dirudienez, Gipuzkoa sarira aurkeztu eta irabazle gertatzen delarik, Urretabizkaiak berebiziko sona lortu zuen Euskal literaturan.

Lur argitaletxean ari zen lanean, Ibon Sarasola, R. Salzarbitoria eta Gabriel Arestirekin batera. Baina, poema liburua inori ezer esan gabe bidali zuen sarira, eta irabazi ondoren, Ibon Sarasolari esan zionean kazetan begiratzeko nori irabazi zuen saria, hark "Alba, ze kasualitatea beste batek zure izen bera" esan omen zion, saria beste norbaitek irabazi zuela pentsatuz, edo A. Urretabizkaiak poesiarik idazten ez zuela alpatuz.

Ezagutzen ditugun elkarrizketetan behin baino gehiagotan adierazi du idazleak bakardadean idazteko duen beharra:

Harrez gero, klandestinidadere hori behar dut nik idazteko. Ahal dela nik etxean bakarrik egon behar dut... Nik sekretuan idatzi behar dut (*Enselucarrean*, 10)

Baina, egia esan, idazteko ohituraz maiz hitz egin badu ere, poesiaren senaz ez da askotan aritu, jakina denez idazleak nahiago izan duelako poesia argitaratu ondoren, prosara berriz itzuli, eta berriz diot bere lehen lanak erdaraz idatzitako ipuinak izan omen zirelako.

Ez diogu, bada, poetikarik ezagutzen. Ez da, horratik, *Argiako* hark titulatu zuen moduan; "Gutxi erreflexionatzen dut literaturari buruz", literaturan eta poesian intuizio hutsez higitzen den pertsona. Egia da maiz agertu duela azalpenak emateko bere ezintasuna, txoriak eta ornitologoak alpatuz. Idazlearen iritziz badira idazleak beren idazketari buruz hausnarketak egiteko gal direnak, baina, bera ez omen da horrelakoa:

Nik beti pentsatu izan dut gauza bat dela txori izatea eta beste bat ornitologia, eta gure artean badira txori ornitologoak baina ez da nire kasua. (Letona, 1991)

Dena dela, poesiaz duen pentsakizunaz jabetzeko elkarrizketa bik berebiziko garrantzia dute, bere poesigintza kokatzeko, Haranburu Altunak eta Itxaro Bordak egindakoak, alegia, lehenak kutsu naïf alde ezina eta xelebrea badu ere.

Haranburu-Altunak honela galdetzen dio definizioaren bila:

– Poesiaren definizio bat eman behar bazenu, nola definituko zenuke poesia?

– Ba... ez dakit nola erantzun horri.

Zuretzako behinik behin, zer da poesia?

Niretzako... zerbait esateko era erraz eta atsegina.

Erraztasuna dela-eta, bitxiak dira garai hauetan A. Urretabizkaiak darabiltzan iritziak. Poesia egitea prosa egitea baino errazagoa egiten zala, baina, arrazolak ez dira inondik inora defendagarriak, edo arintasun nabarmenarekin adieraziak zeuden, txoriak ornitologia izan beharrik ez badu ere:

Poesia erraza da egitea: gal bat hartzen duzu, eta tirat, bukatzen denean, kitol. Baina prosak lan gehiegi eskatzen du.[...] Poema bat memento batetan burutzen da.. Prosa askoz ere gehiago landu behar da[...] errazago deritzat poesiari.[Lehen poema liburuan] Sentsibilitatea adierazten zelako eta garai hartan nik hori dena ez nuen jendearen aurrean azaldu nahi. (1979)

Jendeari buruz idaztea gustatzen zait, jende normalari buruz [...]

Eta jende horrek sentitzen edo pentsatzen duenari buruz (1995).

Istoria intimistetarako joera duzu...

Bai, bai, nik uste dut joera hori beti daukadala. Literatura egiten dudanean ez zait horrenbeste interesatzen jendeak zer egiten

duen baizik egiten ari den bitartean zer pentsatzen edo sentitzen duen (1991).

Sentipena eta pentsakizuna batera doazela azpimarratzea ez dago gaizki hain giro intimistan. Fokalizazioa barnean kokatzen da, barnetik adierazten du idazleak nitasun poetikoaren joera. Garbi dago sentimenduen gaia, bat-batean lotzen dutela emakume idazle izatearekin. Pello Lizarralde egiten dion elkarrizketan, adibidez, planteaturik dago gaia. Baina, planteaturik besterik ez, erantzunean Urretabizkaia susmoez ari da, ez omen zuen garbi emakumeen idazkeran berezitasunik dagoen ala ez. Zalantzan geratzen da arazoa, bada. Beste horrenbeste gertatzen da Itxaro Bordak gal horri buruz galdetzen dionean.

Dena dela, Arantxa Urretabizkairen poesiaren Iritzi emalle goiztiar izan den Luis Haraburu-Altunak hauxe idatzi zuen gal honen inguruan:

Arantzak emakumearen psikologia aberatsa agertzen dauku. Eta alderdi honetatik, Amaia Lasarekin badu paretasunik. Baina blek, bereziki landua dute emakumeren arima. Bai formaz eta bai mami-az. Amaia ekintzaren mailan mugitzen da, eta plastikaren ardurara gehiago du. Arantzak, berriz, barrunbe psikologikoa hatzematzen du, eta poemaren haria isuri bezala egiten du. (Haraburu-Altuna, 1972).

Poesiaren definizioaren bigarren aldea gauzak esateko era atseginari buruz ari da, irakurlearengana heltzeko bilatzen diren moduekin, komunikazio estrategia jokoarekin. Puntu honetan alde bi daude oso markatuak Arantxa Urretabizkairen poetikan. Lehenak, kantuarekin lotzen du bere poesia. Bigarrena, hizkeraren ulerkortasunaren, naturaltasunaren aldeko apustuan dago, nobelan ere age-rian utziko duen hizkera moldearen aldeko jokoera.

Lehen poema liburua argitaratzen duenean, garbi azaltzen du poesiari etorkizunik ez badio ikusten, kantuari, aldiz, zabala ikusten diola: "kantuak duela garrantzia, eta etorkizunik duen generoa dela". "Poesiaren bideak kantak lirateke"; esaldi biribilak kantuaren alde.

Hain zuzen ere, lehen poema liburuan Frantziako kantarien eragina nabarmena da, eta horrelaxe aitortzen du idazleak.

Poesian Frantziako zenbait abeslarien oihartzuna nabari dela

esaten dionean Haranburuk, horrela dela altortzen du, Ferré kantaria alpatuz, eta Aragonen kutsadura garbi utziz. Liburuaren irakurleak bat-batean ikusi dezake liburuan egin den alpamen bakarria Louis Aragonena dela.

Poesia kantu bihurtzeko ahaleginetan erritmoa berebizikoa da. Eta inoliz egileak alpatu duenez, poesian gehien lantzen duen aldea da izan ere:

Erritmuia nuen helburutzat poema horik egin nituenean. Erritmuaz kezkatzen nintzen garai hartan eta... (Landa, 1979)

Hizkera dela-eta, ordea, ulerkorra nahi luke, irakurlearen arreta laster pizten duena, irakurterraza, zuzena; kontrajarpena egiten du euskara lantzeko eta gozatzeko asmoz irakurtzen dutenen artean:

Irakurketan fenomeno bitxi bat gertatzen da. Goxatzeko irakurtzen duen jende gutxi topatu dut. Gehienok euskara lantzeko irakurtzen dute, arrazoi extra-literarioengatik.[...] beno liburu gustatu zaizu ala ez, emozionatu zara ala ez. Hori ematen diot benetazko garrantzia. (Urederra, 1985)

Bide horretatik militantismoagatik soilik irakurtzen duen jendearen aurrean, hizkeraren normaltasuna goraipatzen du idazleak, zuzena gramatikan, klasikoel askorik erreparatu gabe, baina askatua. Kontzeptu guztiok ltxaro Bordarekin izandako elkarrizketan ageri dira zuzenen:

Hizkuntzak neretzat dauka guregan gehiegizko garrantzia. Nahi nuke jendeak nobela hori irakurtzia ze hizkuntzatan idatzia den pentsatu gabe.[...] Nik uste det idazten detela literaturzaleentzat, lgande arratsalde batian liburu bat hartuta irakurtzen gustora egongo direnentzat. (Borda, 1986)

Alde batera utziko ditugu Iritziok sortuko lituzkeen arazoak eta ikuspuntu desberdinen agerpideak. Orain joera hori nobelan zein poesian gertatzen dela baieztatuz igaroko gara lehen liburuaren irakurketara.

2. Gertakariak Kantuetan

Aspaldiko elkarrizketa baten azaldu zuen idazleak zein zen *San*

Pedro bezperaren ondorenak (hemendik aurrera SPBO) liburuaren helburu nagusia, zerbait esateko era erraz eta atseginaren forma harturik beti ere.

Poema liburuxka hark ene adoleszentiaren bukaera adierazten du. Gal nagusia aita zen, eta erritmua nuen helburutzat poema horik egin nituenean. (Landa, 1979)

Esana bere neurrian hartu beharko litzateke, zeren, ene iritziz, nerabetasunaren gaiak, joan eta etorrian diren maitasun artean, galduz eta irabaziz doazenen itxaropenen artean, nagusitasuna hartzen du. Seme bat itxaroten zuen eta alaba jalo zitzaion aitaren irudia gutxiestera poema osoa eskaini dio egileak, adibidez, garbi, nik uste, lehen salteko bigarren poeman:

Zihur nago
harentzat
dezepzio bat izan nintzen
iraganaren garbitzaile zuhurra
presentearen arrazol esperantzagarria
etorkizunaren amets lausengatua. (SPBO, 30)

Dezepzio gisa jalo den gizakiak mundu bat sortu behar du aitaren irudiaren aurrean. Aitaren irudiak, patriarkalismoarekin hain lotua den izendapenak irakurketa bi uzten ditu zabalik. Lehenak tonu intimista osatuko luke, aitaren zentzua biografikoa izango litzateke eta alabaren eta aitaren artean sortzen den poemaren bukaeran aipatzen den loturak oinarrituko luke irakurketa hau:

Eta egun hartan jalo zen
betirako
betirako
lotzen gaitun gatea (SPBO, 31)

Kate horrek gogora dakar Artzek erabili zuen katea: zillbor hes-tea, amak eta biek eten behar dutena, semearen askatasuna, bizitarako bidea ager dadin. Arantxa Urretabizkalaren bidean pausua estuagoa da emakume batek eman behar duelako aurrerako pausu hori. Eta hementxe hasiko litzateke bigarren irakurketa: irakurketa feminista, aitzak emakume baten heldu nahia, askatasuna oztopatzen du; aitzak gizonen mundua adieraziko luke.

Mendekuaren esku ar bortitza

ez da emakumea, eta dezepzioa sortu omen da. Emakumeak garal hartako "gazte gera gazte eta ez gaude konforme" esaldiko zentzua aldatuko luke: "emakume gera emakume" edo antzeko bategatik.

Aitaren irudiaren ideian irakurketa politikoa legokeela ere asma dezakegu. Aitaren metaforaren azpian ezkututzen da agIntearen adierazpena eta zenbait bertsotan esperantzaren aipamenak ez du zentzu intimista hertsia soilik mantentzen. Intimismoa bada esanahi sare nagusia, interpretaziorako biderik ematen duen testurik bada-go.

Emakumeak, beraz, bere bizitzaren kronika estilizatua egin du poemategiaren lehen aldean, batez ere, lehen momentu batean, San Pedro bezperan, erlojua gelditu egiten da, eta poemategiaren lehen pertsonak:

zulo beltz
busti
hotz bat (SPBO, 25)

deitzen duen tokian aurkitzen du bere burua. Denbora gabeko denbora bat da, baina

geratutako denbora martxan jarri zuten (SPBO, 26)

Une horretan bukatzen zalo haurtzaroa:

Gaur (?) hartan dago haurtzaroaren
muga
hesia,
zorionaren azken esperantza
gau hartan hil zen ene
inozentzia.(SPBO, 26)

Eta nahiz eta gau hori madarikatzen duen egileak ("San Pedro bezpera batetako/ gau madarikatu hartan"), ordurik pertsonaiak mailte du babesik ez duen eta denborak aurrera egiten duen denbora:

zin egin nuen
inoiz
inon
inork

ez zuela ene denbora geratzeko boterea erdietsiko (SPBO, 28)

Luis Haranburu-Altunak idatzi du kronika zehatz baten aurrean gaudela:

Kronika bat dirudi [...]

Denboraren sinbologia darabil, gainera [...] poemaren barnean plano desberdinak bereiziz. Bereiziz eta oposatuz, eta hortik datorkio poemari bere dinamika historikoa. Plano hoik ziklo hertsiaik dira; baina, bata besteari oposatuz gero, egitura historiko bat konposatzen dute." (Haranburu-Altuna, 1972)

Kronika bat baina barne-kronika. Bukatu da haurtzarora, baina orduan hasten da orolmena: aitaren gabezia, maitearen bilakaera, esperantzaren indarra, etsipenaren tokia, pertsonalak bere burua eguneroko gauzekin konparatzen duelarik, ametsen galera, ezintasunaren agerpena:

orduan ulertu nuen
ez nuela mendirik mugituko,
itsasorik erdlbituko,
eguzkirik itzalliko.

Tristezia, ametsaren etena, itxaropena, bukatzeko, lehen pertsona maitalearen irudirantz itzultzen delarik.

Poemategian bigarren zatia bost poema ditu. Lehena beldurra-
ren inguruan, bigarrena orolmenari buruzkoa; bizipen zorlontsuel bu-
ruz hirugarrena; munduaren jabetza pertsonalez laugarrena eta he-
riotzaren ingurukoa bosgarrena.

Kronika izan liteke, baina, barneko egutegi pertsonalaren itxura ere badu, barne-munduan kokatzen duelako egileak poemategiaren joera. Gal berau ikusi zuen Haranburu-Altunak, lehenago zitatutakun alpuan:

Arantzak emakumearen psikologia aberatsa agertzen dauku. Eta alderdi honetatik, Amaia Lasarekin badu paretasunik [...]. Amaia ekintzaren mailan mugitzen da, eta plastikaren ardura gehiago du. Arantzak, berriz, barrube psikologikoa hatzematen du, eta poemaren haria isuri bezala egiten du.

Barrunbe honen deskribapena erritmoa landuz egiten bada ere, badira beste joera batzuk alpagarriak direnak guztiz; kronika itxura du

azpian narrazio bat dagoelako, baina narrazioarekin batera barne gogoaren isla, bakarriketa askea, narrazioaren moldapeneko lana, zeharkako narrazioa, errealtatea eta ametsa, eta etorkizunerako gogo: forma desberdinak batera gertatzen dira espresioaren moldapen ugarian, eta tonu aldaketan legoke, agian poemategiaren idazkera aberatsaren moldeak.

Galeraren eta berreskurapenaren artean harat-honat darabilen estiloan erritmoak aginduko du, bai, baina joan-etorriko erritmoan ez da inoliz azaldu nola lotzen duen egileak erritmo hori testuaren gain nagusiarekin.

Joan-etorrian dabilen erritmoak bat egiten du hitzen aukeran agerturiko erritmoarekin; Haranburu-Altunak alpururiko bereizketaren eta oposaketaren arteko joerarekin.

Poema liburuan alpu bakarra dago. L. Aragonen poemaren alpuak, eta honela dio:

Je ne sais ce qui me possède [...]
ni pour la pitié ni pour l'arde [...]
ce qui m'habite et qui m'obsède.

Harrapatzen nauena eta obsesionatzen nauena, batu eta banandu, elkartu eta urrundu, baleztapen eta kontraesan, horrela doa poemaren erritmoa, poemaren hitzen bilketa:

non,
azkenean,
egia eta asmazloa,
ernea eta loakartua,
zoroa eta zuhurra
nahasten baititut
sua espilka ez dezakedan bezala
suak miresten nauen bezala. (SPBO, 39)

Mikel Zaratek (1978) sintagma berdintsuen pilaketan ikusi zuen poemategi honen sena, eta agian, horixe da estilo aldetik ezaugarriarik nabarmenena. Baina azpimarratu zuen bakarriketaren teknikaren bidez, poemategi osoak esaldi nagusi baten itxura hartzen zuela.

Deskribapenok arrazoi handiz azaldu dute poemaren izaera. Hala ere, urrunago joateko modua ere badago: gunean ezezaguna, era berean, pozgarria eta beldurgarria den esperientzia dago, haur mun-

dua lixten den momentukoa. Poza eta beldurra, irudiak batuz eta bananduz sortu dezakegun erritmoa, joan-etorrian burutzen dena.

Baina esanahi honek eta erritmo horrek (Mikel Zaratek oso ondo ikusi zuen nolako lotura zuen joerak barne esperientziaren adierazpenarekin) badute lotura hertsia-hertsian itsasoaren joan-etorriarekin.

Eta alpamen horrek badu zentzurik kontuan hartzen badugu testuan zabaltzen den iruditeriak zerikusit handia duela itsas munduarekin. Haurtzaroak, adibidez, antxetaren irudia du:

zu antxeta bat zara (SPBO, 56)
ni antxeta bat nintzen (SPBO, 58)

Eta hondartza amodio galduen eremua da.

zeren,
hondartza miragarri hartan,
jendeak dio,
amorio hilak
eguzkiren pean
hondar bilakatzen dira.(SPBO, 35)

Itsasoaren eta naturaren iruditeriek osatzen dute poemategiko hiztegiaren zati handia. Ez dira faltako egunen eta aroen izen sinbolikoak: arratsa eta udazkena. Ez eta ere sentipenen arlo semantiko ugari bezain aberatsa: nigar, malko, irribarre,...

Kanpo munduak (itsasoak, naturak) bat egiten du barne munduarekin (sentipenen azalpena) beti ere erritmoa esaldien joan-etorriarekin bat egiten duen heinean.

3. Maitasunaren magalean (1982)

1982. urtean eta *Zergatik panpox* (1979) eta *Aspaldian espero zaitudalako ez nago sekulan bakarrik* (1982) narratiba lanen argitarazioaren tartean Urretabizkaia *Maitasunaren magalean* bere bigarren poema liburua argitaratzen du, Irun Saria jaso zuena.

Bigarren poema liburu honek jeinu berriak jartzen dizkio lehena-gokoari, eta neurri handi batean, lehena baino helduagoa ematen du, nahiz eta ez den lehena bezain sakon aztertu.

Bost poema nagusiek osatzen dute maitasunaren eta pasioaren

historia kontatzen duen erlazio luzean. *San Pedro bezperaren ondo-
renak* batez ere lehen pertsonan idatzia bazen, beste honek bigarren
pertsonaren erreferentea hartu du, barne bakarrizketaren joerak
persona maitatua agerian duela uneoro. Lehen pertsona mintzo da,
baina bigarrena beti dago hurbilean.

Intimismotik erotismora egindako bidalan, formak mantenduko
du paralelismoa baina areago joango da hizkera sinestesiaren eta
koloreen argibidean. Esanguratsua da alderdi honetan poemaren
hasiera:

Mire mingainaz bilatuko ditut
lore urdinak zure gerrian [...]
gerritik ametseraino
lotura fluoresenteak hausten badituzu. (MM, 9)

Deskripzioarekin jarraituz, lehen poemak 10 zati nagusi ditu eta
maitaleari egiten zalon gonbitea dago, lehen-lehenik. Maitearen
erroa bilatu, sekretua kontatu, elkarrekin hondoratu, pasioa non ba-
besten den jakin, hondamendiaren eta bizitza berriren promesa bi-
hurtzen den maitasunaren pausu berriak adierazi dira poeman. Biga-
rrenak loak harturik dagoen maitalearen begiztapena egin du.
Hirugarrena "Memorial" deitu du egileak, eta maitalea urrun dagoe-
nean sentitukoari eskainia dago. Laugarrena zazpi atalez osatua dago
eta ahanzturaren aurkako joerak agertuko lituzke.

Bosgarren poemak, aldiz, ametsetara agertzen denean maita-
lea, sentitzen dena du gai nagusi.

Erotismoaren bidean, Mariasun Landak egindako elkarrizketan
alpatu zen emakumearen gorputzaren gala:

A.: Beste aldetik, badirudi zure liburuan [Zergatik Panpox-en] na-
barmentzen dela interes handi bat emakume batek bere gorpu-
tza sentitzen duen era aztertzeke.

A. U.: Bai arrazola duzu. Emakumea gorputz inguruan mugitzen
dela beti uste dut. Eta hori sakondu beharko genuke gehiago [...]
Dena dela, emakumeen sentsibiltatea, erotismoa azertzen ja-
rraitzea asko gustatuko litzaidake. Perspektiba berriak bilatu... eta
sakondu." (Landa, 1979)

Poemategi honen eta *Zergatik Panpoxen* artean badago, agian,

azpian eta ezkutuan kokatzen den lotura bat, bai gaiaren aldetik, emakumeen sentipena, eta pentsakizuna, barne mundu baten azalpena, eta bai hizkuntzaren aldetik, metaforizazio prozesuaren lanke-ta.

Erotismoaren agerpenak ez luke arazo handirik planteatuko, baina, hizkerarenak zerbait pisu izan zuela garbi antzean dago, hitz hauetatik uler dezakegunez:

Ametsaren deskribapenean eta beste momentu batzuetan pre-juiziorik gabeko hiztegia erabil duzu

Bai eta ez da batera erraza izan niretzat.[...] Beldur pixka bat banuen, baina azkenik gogoz eta konbentziturik egin dut. Batzuren ustetan zarpail xamarra izango da beharbada. (Lizarralde, 1979).

Poemategian erotismoaren forma estilizaturik agertzen dela esango genuke. Batetik, gorputzaren atalen izendapena agertu beharrean, sentipenen alpamena egin delako: pasio, exaltazio hitzak bezalakoak erabiliz, hau da, maitasun sentipenaren agerpena adierazten duten hitzen agerpenarekin.

Sinestesia izango litzateke bestea:

"bibolinaren zilarrezko usaina" (MM, 16)

bezalako esaldiek behin eta berriro aurki ditzake irakurleak testuan. Eta agian, kolorearen alpamen ugariarekin batera, sinestesiaren erabilpena izango litzateke elementurik garbiena.

Baina idazkera kontuetaz aparte, badira beste elementu bi astiroago tratatu beharrekoak: surrealismo xumearen erabilpena eta egunerokotasunaren hizkuntza.

1982. urterako surrealismoa onartua dago Euskal Herriko literaturan. 1973 da, adibidez, Juan Mari Lekuonaren *Muga beroak* liburua, eta Koldo Izagirrereren *Itsaso ahantzia* eta Atxagaren *Etiopia* 1978 eta 1979koak. Beraz, ez du irakurleak, garaiko irakurleak ere, ezer berririk aurkituko teknikaren erabilpenean.

Surrealismoa lotuta dago ametsarekin eta ametsak, gorago alpatu dugunez, osatzen du V. Poema liburua.

Nere ametsetara
etortzen zaran bakoltzean (MM, 47)

Eta joera onirikoa garbia da zenbait pasartetan, non ekintzak

bata bestearen atzetik datozen ia loturarik gabe. Baina surrealismoa mehetua da molde bitan. Batean, aditzaren errepikazioak –*San Pedro bezperaren gertatzen zen bezala*– ematen dielako poemel ardatza. Adibidez “Memorial” deitutakoan honela galderen inguruan sortzen da, aditzen inguruan:

Zer egin dezaket [...]
nora jo dezaket [...]
nola jakingo dut [...]
nork esango dit [...]
nun babestuko naiz [...] (MM, 33)

Batetik, kronika batean ez bagaude ere, narrazio kutsua ez da testutik desagertu. Beraz, surrealismoaren joera illogikoa erabili beharrean, poemategian diskurtso desberdinen pilaketa izango genuke, barne bakarrizketa, kontaketa zuzena, bakarrizketa askatua denetarik aurki dezakegu eta irudien moldapenaren gainetik diskurtsoaren moldapen ugari horrek emango lioke “simultaneitate” itxura testuari.

Egunerokotasunaren hizkerari buruz, adierazi beharko litzateke eguneroko gauzen alpamena etengabe egiten dela testuan. Bertso atsegin haietan bezala:

zure ispiluak
bueltatzen didan irudia
hain baitzait atsegin (MM, 43)

Baina, ezaugarri horren agerpena edonon gertatzen da testuan. Har dezagun “Memorial” adibidez. Hitzen hustuketa sinpleak garbi utziko luke zein neurritan agintzen duen egunerokotasunak: uda, arratsalde, eguzki, leiho, beldur, hosto, kanpai, tanta, haize, arbola...

Oso erreferentzia erabiliak dira poesian, arruntak. Horrela egunerokotasuna eta sinbolismoan ohikoak diren hitzen bidez osaturik dago A. Urretabizkaiaeren hizkera poetikoa.

Agian gehitu dezakegu beste ohar txikia hiztegia dela-eta. Aditzen edo esaldien errepikapenak osatzen badu ere poemaren batasuna, alpagarria da loreen arlo semantikoaren inguruan sortutakoa.

Azken ohar gisa, liburuaren izenburuak izan du euskal literaturan bere arrakasta, eta gaurko poesiaren ikuspegitik jarraitzaileak ere.

Poesia Intimista malte duen Mirari García de Cortazarrek *Poesiaren magalean* deltu zuen bere liburu bat eta Xabier Olasok *Gauaren magalean*.

Bibliografia

- Aldalur, M. "Samina eta esperantza", *Egunkaria*, 1998-XII-26.
- Berasaluze, G.(1998): "Ibon Sarasola: 'Nobela honetan...'", *Egunkaria*, 1998-XII-19.
- Borda: (1986): "Berbatan: Arantxa Urretabizkala", *Maiatz*, 11.
- García-Ines, N. (1995): "Arantxa Urretabizkala: Egunerokotasunaren dama", *Deia*, 1995-VII-30.
- Haranburu-Altuna.(1972): "Arantxa Urretabizkala", *Anaitasuna*, 238.
- Landa, M: (1979): "Arantxa Urretabizkalarekin hizketan", *Anaitasuna*, 1979-V-1.
- Letona, L.:(1991): "Gutxi erreflexionatzen dut literaturari buruz", *Argia*, 1334, 1991-IV-14.
- Lizarralde, P.(1979): "Zergatik panpox, zergatik", *Zeruko Argia*, 828, 1979-V-6.
- Olaziregi, M.J.(1999): "Koaderno gorria", *El País*, 1999-VI-25
- Urederra (1985) "Arantxa Urretabizkala: 'Literatura ez da telebista bezain beharrekoa'", *Argia*, 1054-1055 zkoa, 1985-III-31.
- X.X.: "Idazte esperientziari buruz mahai-ingurua", *Enseiucarrenean*, 10.
- Zarate, M. (1978): *Euskal literatura II*, Leopoldo Zugaza, Durango.
- Lan hau Euskal Herriko unibertsitateak bultzatzen duen 139-99 lkerketa proiektuaren barnean kokatzen da.